

Kétszáz éves a Simonyi fasor

A fasor névadója, barbácsi és vitézvári báró Simonyi, kismemesi származású mészárosmester negyedik gyermekeként született 1771-ben Nagykállóban. Simon József néven anyakönyvezték.

A debreceni piarista gimnáziumban merész csínytevésével és az azt követő verekedéseivel tette „felejthetetlené” diákéveit. Önféjű döntéssel tizenhat

nyolt hadipénztárt, gyógyszereket, ágyúkat, lovakat, szekereket, sőt hadifoglyokat is ejtett. Embereit személyes példájával, nagyvonalú jutalmakkal és kegyetlenségig szigorú büntetésekkel fanatizálta, lelkesítette. Így vált a wagrami, lipcsei, asperini, kulmi, lyoni csaták halhatatlan hősvévé. Vitézi tettei alapján kapta meg a legmagasabb osztrák katonai kitüntetést a Katonai Mária Terézia Rend Lovagkeresztjét, majd a bárói méltóságot. (Ekkor változtatott a Simon családnévről az elegánsabbnak vélt Simonyira.)

esztendősen huszárnak állt. Onnan apja kortársai közé visszakérte, s kecskeméti komája mellé mészárosinasnak állította. Sorsát azonban nem kerülhette el, mert a húsos segéd, 1787-ben hazafelé utazva Debrecenben, a 8. számú Wurmser huszárezredbe ismételen befogadtatta magát. Ez egybeesett az utolsó osztrák–oros–török háborúskodással, amikor a császári hadseregben néhány évtized alatt a besorozott magyar fiatalok létszáma tízszeresére nőtt.

Simonyi pár hónapos kiképzés után a hadszíntéren találta magát. Miután átvészelte az embert próbáló téli táborozást, a nélkülözést, az éhezést, 1790-ben már vicekaplárként várta második bevetését. Közben hazatért apja temetésére, s jelentéktelen örökségének cifra gúnyák vásárlásával és könnyen táncba perdíthető lányok segítségével, parádés gyorsasággal hágott a nyakára.

Rövid békeidő után, 1792-ben megkezdődött a francia háborúk csaknem negyedszázadig tartó korszaka. Eljött Simonyi ideje, ez idő alatt közhuszárból altisztté, tisztté, őbesterre (azaz ezredessé) és parancsnokká küzdötte fel magát.

Talpraesettségével, veleszületett tehetségével, rátermetségével, elhivatottságával, félelmet nem ismerő természetével, kivételes bátorságával hamar kitűnt huszártársai közül. Fején és testén kardvágások és szúrások behegedt nyomai tanúskodtak hősi helytállásáról, erélyességéről, rettenthetetlenségéről, hírhedt fogolyszabadításával, bajtársiasságával vívta ki „a bátrak legbátrabbja” és „a legvitézebb huszár” jelzőket. A legváratlanabb helyzetekben sikeresen zsákmá-

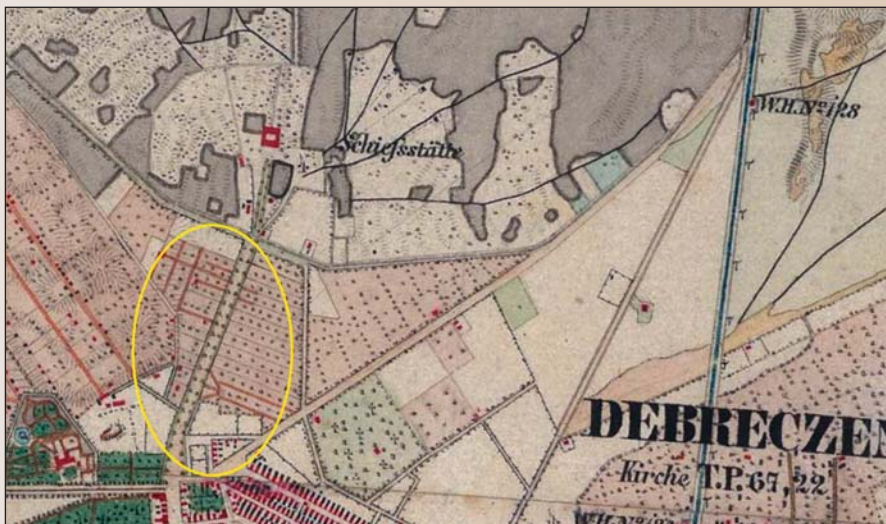

Jegenyék helyett már akác-fák sorolnak

Napoleon vereségét követően, 1815 őszén Simonyi ezredét is hazarendelték. Rövid nagyváradai állomásozás után a Helytartótanács 1818-ban Debrecen jelölte ki új szálláshelyül, amit a várható terhek nagysága miatt a város előljárósága vonakodva vett tudomásul és igyekezett a beszállást elodáztatni. Simonyi a huszáraival szeptember végén tért vissza a diákkorában megismert városba. Szinte azonnal igyekezett mindent megtenni a város és az ezred között kialakult feszült helyzet rendezésére.

A várostól északra elhelyezkedő nagyerdei katonai lőtérre (lövöldéhez) a Péterfi utcai kapun kilépve, az ezred leggyorsabban csak az erdőt ölelő legelőn kitaposott földúton juthatott. A homokos dűlőút gyakran vált szélhordta homokfergeteggé, eső- és hóáztatta latyakká, civis- és hadifogatok által összevágott járhatatlansággá. Nem is volt meglepő a „gát” elnevezés, hiszen a közlekedésnek inkább volt gátja, mint segítője. Simonyi ezért javasolta a városnak, hogy tegyék rendbe az utat és annak védelmére ültessenek fasorokat. Ehhez az ezred kettőszáz forintnyi hozzájárulást szíves-örömmel felajánlott.

Debrecen előljárósága az út javítására felkínált pénzre nem tartott igényt, a földutat a saját költségén nyílegyenesre kitűztette és arra alkalmas földdel meghordatta. A huszárok pedig az út mindkét oldalára két-két sorban, összesen

A Simonyi fasor a 2. katonai felmérés (1819–1869) térképén

Akácos út, ha végigmegyek... (1907)

hatszáz jegenyefa csemetét ültettek el. A cívisemlékezet szerint az óbester a fák mellé, hogy azokban kár ne essék, egy-egy huszárt állított strázsának.

Simonyi kétszáz évvel ezelőtt, 1820 nyarán a sétányokkal kísért út avatására népnünnepélyt szervezett, ahol a város közönsége már ott látta a pár nappal korábban az ezredhez bevonult gróf Széchenyi István kapitányt is.

A századelőn a Péterfi utcai kaputól induló, a Nagyerdőre járó útként említett földút így vált Nagyerdőre vezető fasorrá, majd az óbester tiszteletére nevezték Simonyi-gátnak, allénak, illetve fasornak. A huszárezred 1823 őszéig állomásozott a városban, távozásuk előtt az óbester a kollégiumi diákságot kérte meg a fasor oltalmazására, védelmére.

Azonban a huszárokkal, majd a diákokkal őriztetett fák sem kerülhették el sorsukat. A kedvezőtlen talajviszonyok és a szárazság miatt a jegenyék hamar pusztulásnak indultak. Ezért azokat akácfákkal cserélte fel a városi kertet, így pár év múlva már négy sor akác árnyalta az egyre kedveltebb sétányt.

A Nagyerdőig terjeszkedett városban 1898-ban válik hivatalossá a Simonyi út elnevezés, amivel báró Simonyi József huszár ezredesnek, az „óbesternek”, a napóleoni háborúk hőseinek és katonáinak állítottak emléket.

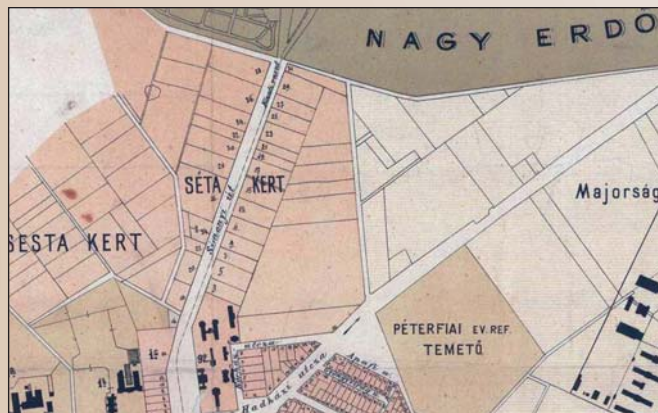
A Nagyerdőn 1826-ban megnyílt fürdőház (Vigadó) forgalmának fellendülésével megnőtt az érdeklődés a Simonyi fasor mentén a város által kimért és méregrálgán kínált üdülőtelkek iránt. A sétányon 1863-ban már omnibusz közlekedett, amit 1884 őszén a makadám burkolatba süllyesztett síneken futó, első hazai gőzvontatású közúti vasút váltott fel. A következő évtől az akácos utat az esti órákban gázlámpák világították meg.

Villamos a Simonyi úton

Ferenc József 1857. évi debreceni látogatása során az országban felállítani szándékozott „gazdászati és erdőszeti” országos felsőbb tanintézet ügye is napirendre került. A „Felsőbb Oskola” 1866-ban a Péterfia utca végén, a Ferencz piacon nyitotta meg kapuit. Az iskola gazdasági gyakorló területét, a Nagyerdőn túl, a pallagi legelőn alakították ki. A tanárok és diákok a tangazdaságot ugyan a Simonyi-gáton érték el, ám a város a közbeékelődő Nagyerdőt is átengedte az oktatás céljára.

Az üdülőtelkek lassan benépesültek, sorra emelkedtek a „nyári lakok”, s alakultak ki a csinosan gondozott előkertek. Az 1896-os millenniumi rendezvények májusi népnünnepélyén már takaros, virágba borult díszkertek között sétált ki a cívisnép a Nagyerdőre. A Jótékony Nőegylet 1901-ben ide szervezte a „cseresznyeünnepet”, amit olyan lelkesen fogadott a város közönsége, hogy annak 1905-től rendszeres látványosságává

A Simonyi út az 1910-es évek beli térképen

vált a város virágokkal csinosított díszhintaja is. Sőt, a polgármester kérésére a nyári lakok tulajdonosai felvirágosított kerítéssel várták a virágkocsi korzó ünnepnapját. Ilyen, egymást erősítő események segítették a debreceni virágkarnevál kialakulását.

1925 nyarán szélvihar csapott le a városra, ami alaposan helybenhagyta a fasort is. Tizenhat fát tövestől kidöntött, az akácok lombjait megtépázta, a sétányt szerte lehasadt ágak borították. A vihar okozta sérüléseket a fasor évek alatt sem heverte ki, 1931-ben a kiöregedett akácfák helyére sorfává nevelt hársak kerültek.

1951-ben a hársfasort Gorkij fasornak keresztelték át, amit mindössze három évig viselt. 1954-ben adták vissza és viseli ma is Simonyi óbester nevét.

A 301 egyedből álló fasor Debrecen város természeti emlékei között 1974-ben kapott védelmet. Az idős hársfák egészségi állapotának romlásával folyamatosan fiatalították és fiatalítják a fasort.

A fasor keletkezési körülményeire és Simonyi óbesterre nemcsak az Oberbank(!) falán elhelyezett tábla hívja fel a figyelmet, hanem az ezredes bátorságához, leleményességéhez, humorához kötődő anekdoták, katonatörténetek, novellák, regények is fenntartják emlékét.

Gencsi Zoltán,
NYÍRERDŐ Zrt. turisztikai és természetvédelmi szakreferens

A lisztes berkenye az Év fája 2021-ben!

Az Országos Erdészeti Egyesület 2013 óta minden évben, így idén már nyolcadik alkalommal tette lehetővé, hogy az egyesület által működtetett Év fája tematikus honlapon (www.azevfaja.hu) keresztül szavazzanak a következő év fafajára az erdész szakemberek és mindenki más, akit érdekel az erdők és a fák világa.

2020-ban is élénk érdeklődés mellett, majd egy hónapon keresztül zajlott az on-line szavazás, amelyen idén összesen 2188 érvényes szavazatot adtak le.

A szavazatok értékelése után, 1004 szavazattal a lisztes berkenye (*Sorbus aria*) lett 2021-es év fafaja!

Középhegységeink sziklás termőhelyeinek ritka vadgyümölcs faja, amely nagy alakváltozatosságot mutat, és gyakran kereszteződik más berkenyékkel. Virágait sok rovar látogatja, termését a madarak fogyasztják. Ritka, de ökológiai jelentősége miatt természetes erdeinkben fontos faj.

A második helyen, 657 szavazattal, a kecskefűz (*Salix caprea*), míg a harmadik helyen, 527 szavazattal, a fehér nyár (*Populus alba*) végzett.

Országos Erdészeti Egyesület

Lisztes berkenye
(*Sorbus aria*)

1.

1004
szavazat

Fehér nyár
(*Populus alba*)

3.

527
szavazat

Kecskefűz
(*Salix caprea*)

2.

657
szavazat